

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 7

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

BUXORO VILOYATIDA MAHALLABAY ISHLASH TIZIMI: TASHKILIY ASOSLARI, AMALIYOTI VA NATIJALARI

Yuldashova Qunduz Bozorovna

Buxoro davlat universiteti, tadqiqotchi.

e-mail: kunduzbazarovna85@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0274-8598>

Annotatsiya.

Ushbu maqolada O'zbekistonda 2021–2022-yillarda joriy etilgan mahallabay ishlash tizimining mohiyati, huquqiy-tashkiliy asoslari hamda Buxoro viloyati misolida amaliy tatbiq etilishi tahlil qilinadi. Maqolada tizimning kelib chiqishi, “hokim yordamchisi” institutining tashkil etilishi, “temir”, “ayollar” va “yoshlar” daftarlari orqali aholining ijtimoiy-iqtisodiy holatini xonadonbay o'rganish amaliyoti, hamda paxta-to'qimachilik klasterlari va kasanachilik orqali bandlikni ta'minlash tajribasi yoritiladi. Tadqiqot natijalari mahallabay ishlash tizimi kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda muhim mexanizm bo'lib xizmat qilayotganini, ayni paytda uning samaradorligini oshirish yuzasidan ma'lum muammolar mavjudligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mahallabay ishlash tizimi, hokim yordamchisi, mahalla, kambag'allikni qisqartirish, aholi bandligi, “temir daftar”, “ayollar daftari”, “yoshlar daftari”, tadbirkorlik, Buxoro viloyati, ijtimoiy reyestr.

СИСТЕМА МАХАЛЛАБАЙСКОГО ТРУДА В БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ: ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ, ПРАКТИКА И РЕЗУЛЬТАТЫ

Юлдашева Кундуз Бозоровна

Бухарский государственный университет, исследователь.

Аннотация.

В данной статье анализируются сущность, правовые и организационные основы системы махаллабайского труда, внедренной в Узбекистане в 2021–2022 годах, и ее практическая реализация на примере Бухарской области. В статье рассматриваются происхождение системы, создание института «помощника губернатора», практика поквартирного изучения социально-экономического положения населения с помощью тетрадей «темир», «ойоллар» и «ёшлар», а также опыт обеспечения занятости через хлопчатобумажные кластеры и на дому. Результаты исследования показывают, что система махаллабайского труда служит важным механизмом сокращения бедности и обеспечения занятости населения, но в то же время существуют определенные проблемы в повышении ее эффективности.

Ключевые слова: система работы по месту жительства, помощник хокима, район, сокращение бедности, занятость населения, «железный блокнот», «женский блокнот», «молодежный блокнот», предпринимательство, Бухарская область, социальный реестр.

THE MAHALLABAY WORKING SYSTEM IN BUKHARA REGION: ORGANIZATIONAL BASIS, PRACTICE AND RESULTS

Yuldashova Qunduz Bozorovna

Bukhara State University, Researcher.

Abstract.

This article analyzes the essence, legal and organizational basis of the mahallabay working system introduced in Uzbekistan in 2021–2022, and its practical implementation on the example of Bukhara region. The article covers the origin of the system, the establishment of the institution of the “governor’s assistant”, the practice of household-by-household study of the socio-economic status of the population through the “temir”, “oyollar” and “yoshlar” notebooks, as well as the experience of providing employment through cotton-textile clusters and home-based businesses. The research results show that the mahallabay working system serves as an important mechanism for reducing poverty and ensuring employment of the population, but at the same time there are certain problems in increasing its effectiveness.

Keywords: neighborhood work system, assistant khokim, neighborhood, poverty

reduction, population employment, "iron notebook", "women's notebook", "youth notebook", entrepreneurship, Bukhara region, social registry.

Kirish. Mahalla O'zbekiston jamiyatining tarixan shakllangan, ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish, aholi manfaatlarini ifodalash hamda hududiy muammolarni hal etishda muhim o'rin tutuvchi o'zini o'zi boshqarish instituti hisoblanadi. U aholiga eng yaqin boshqaruv bo'g'ini sifatida fuqarolarning kundalik ehtiyojlari, ijtimoiy muammolari, bandlik holati, daromad manbalari va turmush sharoiti to'g'risida bevosita ma'lumot olish imkonini beradi. Shu jihatdan mahalla nafaqat an'anaviy ijtimoiy institut, balki davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro aloqalarni ta'minlovchi amaliy mexanizm sifatida ham namoyon bo'ladi. So'nggi yillarda mahalla institutining tashkiliy-huquqiy asoslarini mustahkamlash, uning vakolatlarini kengaytirish va davlat boshqaruvi tizimi bilan hamkorligini takomillashtirishga qaratilgan qator islohotlar amalga oshirildi. Mazkur islohotlar mahallani faqat fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organi sifatida emas, balki hududiy rivojlanish, aholi bandligini ta'minlash, kambag'allikni qisqartirish, oilalarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va tadbirkorlik tashabbuslarini rag'batlantirish jarayonlarining muhim ishtirokchisiga aylantirishni nazarda tutdi. Natijada davlat organlari faoliyatini aholining real ehtiyojlariga yaqinlashtirish, hududlardagi muammolarni quyi bo'g'inda aniqlash va ularni manzilli hal etishga qaratilgan yangi boshqaruv yondashuvlari shakllandi. Ayni shu jarayonning muhim natijalaridan biri "mahallabay ishlash" tizimining joriy etilishi bo'ldi. Mazkur tizimning asosiy g'oyasi respublika, viloyat va tuman darajasida amalga oshiriladigan davlat xizmatlari, moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari, bandlik dasturlari va boshqaruv instrumentlarini bevosita mahalla darajasiga "tushirish", ya'ni hududdagi har bir oila va xonadonning ijtimoiy-iqtisodiy holatini alohida o'rganish asosida manzilli chora-tadbirlarni belgilashdan iborat. Bunday yondashuv umumiy statistik ko'rsatkichlar asosida qaror qabul qilishdan muayyan hudud, oila yoki fuqaroning ehtiyojiga yo'naltirilgan boshqaruv modeliga o'tishni anglatadi. Mahallabay ishlash tizimi doirasida hududlarning iqtisodiy salohiyatini aniqlash, mavjud mehnat resurslaridan oqilona foydalanish, ishsiz fuqarolarni kasb-hunarga o'qitish, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish hamda aholi daromadlarini oshirishga alohida e'tibor qaratildi. Shu bilan birga, har bir mahallaning ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlari, infratuzilma holati, tadbirkorlik muhiti, bo'sh ish o'rinlari va rivojlanish imkoniyatlarini individual baholash zarurati yuzaga keldi. Bu esa boshqaruv qarorlarining hududiy tafovutlarni hisobga olgan holda ishlab chiqilishiga sharoit yaratdi.

Prezidentning 2021-yil 3-dekabrda PF-31-son, keyinchalik PQ-31-son sifatida qayta rasmiylashtirilgan hujjatiga muvofiq, 2022-yil 1-yanvardan boshlab har bir shaharcha, qishloq, ovul va mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash hamda kambag'allikni qisqartirish masalalari bo'yicha "hokim yordamchisi" lavozimi joriy etildi [1]. Ushbu lavozimning joriy qilinishi mahallabay ishlash tizimining institutsional asoslarini mustahkamlab, mahalla darajasidagi ijtimoiy-iqtisodiy masalalar bilan doimiy va tizimli shug'ullanuvchi mas'ul xodim faoliyatini yo'lga qo'yishga xizmat qildi. Hokim yordamchilarining asosiy vazifalari mahalladagi xonadonlarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini o'rganish, ishsiz fuqarolarni aniqlash, ularni bandlik dasturlariga jalb etish, tadbirkorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, imtiyozli kredit va subsidiyalardan foydalanishga ko'maklashish hamda hududning o'sish imkoniyatlarini belgilashdan iborat bo'ldi. Mazkur faoliyat mahalla raisi, yoshlar yetakchisi, xotin-qizlar faoli, bank va soliq organlari, bandlik xizmatlari hamda boshqa davlat tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlikda amalga oshirilishi belgilandi. Shu tariqa mahalla hududidagi muammolarni aniqlashdan boshlab, ularni hal qilish bo'yicha resurslarni safarbar etishgacha bo'lgan jarayon yagona boshqaruv zanjiriga birlashtirildi.

Biroq mahallabay ishlash tizimining samaradorligi faqat yangi lavozimlar yoki tashkiliy tuzilmalarning joriy etilishi bilan belgilanmaydi. Uning natijadorligi mahallalardagi real muammolarning to'g'ri aniqlanishi, ajratilgan moliyaviy mablag'larning maqsadli sarflanishi, idoralararo hamkorlikning muvofiqlashtirilishi, fuqarolarning dasturlar to'g'risida xabardorligi hamda qabul qilingan qarorlarning amaliy ijrosi bilan bevosita bog'liq. Shu sababli mazkur tizimni baholashda bandlik ko'rsatkichlari, tashkil etilgan tadbirkorlik subyektlari soni, oilalar daromadining o'zgarishi, kambag'allik darajasining qisqarishi va davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlari kabi mezonlarni kompleks tahlil qilish talab etiladi. Mahallabay ishlash tizimining amaliy natijalarini aniq bir hudud — Buxoro viloyati misolida o'rganish uning kuchli va zaif tomonlarini xolisona baholash imkonini beradi. Buxoro viloyati 11 ta qishloq tumani, 11 ta shahar va 3 ta shaharchani o'z ichiga olgan yirik ma'muriy-hududiy birlik bo'lib [2], uning tarkibida ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasi, aholi bandligi, xo'jalik yuritish shakllari va infratuzilma imkoniyatlari jihatidan bir-biridan farq qiluvchi hududlar mavjud. Ushbu xilma-xillik mahallabay ishlash mexanizmlarining shahar, qishloq, agrar va turistik hududlardagi natijalarini qiyosiy o'rganish uchun muhim empirik asos yaratadi.

Buxoro viloyatining ayrim hududlarida qishloq xo'jaligi, hunarmandchilik, xizmat ko'rsatish va oilaviy tadbirkorlik ustuvor yo'nalish hisoblangan bo'lsa, boshqa hududlarda sanoat, turizm va savdo faoliyati aholining asosiy daromad manbalaridan biri sanaladi. Shu sababli mahallabay ishlash tizimining samaradorligi har bir hududning iqtisodiy ixtisoslashuvi, mehnat bozori talabi, mavjud resurslari va aholining tadbirkorlik faolligiga qarab turlicha namoyon bo'lishi mumkin. Mazkur holat tizimni umumiy ko'rsatkichlar asosida emas, balki hududiy xususiyatlar kesimida tahlil qilish zaruratini yuzaga keltiradi. Shunday qilib, Buxoro viloyati misolida mahallabay ishlash tizimini o'rganish mazkur boshqaruv modelining aholi bandligi, tadbirkorlikni rivojlantirish, kambag'allikni qisqartirish va davlat xizmatlarining manzilliligini ta'minlashdagi o'rnini aniqlash imkonini beradi. Bunday tahlil orqali tizimning amaliy yutuqlari, mavjud muammolari, hududiy tafovutlari va uni yanada takomillashtirish yo'nalishlarini ilmiy jihatdan asoslash mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

Buxoro viloyatida mahallabay ishlash tizimining tashkiliy asoslari, amaliyoti va natijalarini tahlil qilishda normativ-huquqiy tahlil, ilmiy-nazariy manbalarni o'rganish usullaridan foydalanildi.

Natijalar va muhokama (Results and Discussions)

2021-yil 3-dekabrda qabul qilingan PQ-31-son qaror tizimning asosiy huquqiy hujjatiga aylandi. Unga muvofiq, hokim yordamchisi shtat birliklari mahalla fuqarolar yig'ini raisining obodonlashtirish, tomorqa va tadbirkorlik masalalari bo'yicha o'rinbosari, tuman (shahar) bandlikka ko'maklashish markazlarining ishga joylashtirish inspektori hamda tadbirkorlar murojaatlarini ko'rib chiqish qabulxonalari shtatlarini maqbullashtirish hisobidan tashkil etildi [3]. Ya'ni yangi tizim mavjud tarqoq tuzilmalarni yagona mas'ul shaxs — hokim yordamchisi qo'lida jamladi. Tizim tashkiliy jihatdan iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi hamda Mahallabay ishlash va tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi orqali boshqarildi. 2022-yil boshida butun mamlakat bo'yicha 9 309 nafar hokim yordamchisi ish boshladi [4]. Bundan tashqari, aholi muammolarini o'rganish va hal etishning "mahalla-tuman-viloyat-respublika" tarzidagi to'rt pog'onali tizimi joriy qilindi, bu esa mahalladagi masalalarni yuqori bo'g'inlar bilan uzviy bog'lash imkonini berdi [5].

Hokim yordamchisi mahallabay ishlash tizimining markaziy figurasi hisoblanadi. Uning asosiy vazifasi — mahalladagi ijtimoiy-iqtisodiy holatni xonadonbay o'rganish: aholining bandlik darajasi, oilalarning daromad manbalari, tomorqa yerlaridan foydalanish holati hamda daromadli mehnatga bo'lgan intilishi va ehtiyojlarini tahlil qilishdir [6]. Ushbu o'rganish jarayoni uchta asosiy hujjat — "daftar" orqali tizimlashtirildi. "Temir daftar" ijtimoiy himoyaga muhtoj, kam ta'minlangan oilalarni, "Ayollar daftari" ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga muhtoj xotin-qizlarni, "Yoshlar daftari" esa ishsiz yoki qo'llab-quvvatlashga muhtoj yoshlarni qamrab oldi. Hokim yordamchilari aynan shu daftarlar doirasida o'z mahallalarida o'rganishlar o'tkazib, ijtimoiy reyestrni muntazam yangilab borishlari belgilandi [7]. Amaliyotda hokim yordamchisining ish uslubi "muammoni aniqlash – yechim taklif qilish – moliyalashtirish – natijani kuzatish" zanjiri asosida quriladi. Masalan, ishlash imkoniyati va xohishi bor, lekin sharoiti og'ir oilalarga o'qitish, o'z ishini boshlash uchun imtiyozli kredit, subsidiya yoki dehqonchilik uchun yer maydonlari ajratish tavsiya etiladi. Shu tariqa hokim yordamchisi shunchaki nazoratchi emas, balki aholi bilan davlat resurslari o'rtasidagi bevosita vositachiga aylandi.

Buxoro viloyatida mahallabay ishlash tizimi respublika miqyosidagi umumiy tartibga muvofiq joriy etildi. Viloyatda har bir mahallaga hokim yordamchisi birlashtirilib, tizim aholi bandligini ta'minlashning asosiy vositasiga aylandi. Buxoro viloyati Zarafshon vodiysi va Qizilqum cho'li oralig'ida joylashgan bo'lib, iqtisodiyotida qishloq xo'jaligi, xususan, paxtachilik va g'allachilik muhim o'rin tutadi. Viloyatda tizimning o'ziga xos jihati — bandlikni ta'minlashda klaster va kasanachilik modelining qo'llanilishi bo'ldi. Prezidentning 2023-yil 5-iyuldagi PQ-214-son qarori bilan 2023–2025-yillarda Buxoro viloyatida paxta-to'qimachilik va g'allachilik klasterlari hamda kasanachilikni rivojlantirish orqali aholi bandligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar belgilandi [8]. Ushbu qarorga muvofiq, viloyat hokimi tegishli vazirlik rahbarlari bilan birgalikda yangi ish o'rinlari yaratish ustidan har oylik monitoring o'rnatishi nazarda tutildi. Buxoro viloyati tajribasida "bir ko'cha – bir mahsulot", "bir mahalla – bir drayver soha" kabi yondashuvlar qo'llanildi. Bunda har bir mahallaning tabiiy va iqtisodiy imkoniyatidan kelib chiqib, uni yetakchi (drayver) tarmoq — dehqonchilik, chorvachilik, issiqxona xo'jaligi yoki hunarmandchilik bo'yicha ixtisoslashtirish maqsad qilindi. Masalan, ayrim mahallalarda oilaviy tadbirkorlik asosida issiqxonalar barpo etilib, imtiyozli kredit hisobidan bodring, qulupnay va boshqa mahsulotlar yetishtirish yo'lga qo'yildi [9].

Mahallabay ishlash tizimi qisqa muddat ichida sezilarli natijalarga erishdi. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, faol islohotlar, tadbirkorlikni rivojlantirish va mahallabay ishlash natijasida 2021-yilda mamlakatda yalpi ichki mahsulot 7,4 foizga o'sdi, hududlarda 100 mingta yangi tadbirkor ish boshladi, o'zini o'zi band qilganlar soni 700 mingga ko'payib, 1,2 millionga yetdi [10]. Ushbu ko'rsatkichlar tizimning umumiy iqtisodiy samarasini aks ettiradi. Tizim izchil takomillashtirilib borildi. 2024-yil 4-oktyabrda PQ-347-son qaror bilan kambag'allikni qisqartirish va bandlik sohasidagi davlat siyosati yangilandi. Eng yaxshi natijalarga erishgan 50 nafar hokim yordamchisidan iborat "Loyiha menejerlari" guruhi tashkil etilib, ular samaradorlik ko'rsatkichlari past bo'lgan tuman va shaharlarga olti oygacha xizmat safariga yuboriladigan bo'ldi [11]. Bu yondashuv ilg'or tajribani zaif hududlarga ko'chirish maqsadini ko'zladi.

Shu bilan birga, tizim faoliyatida bir qator muammolar ham kuzatildi.

Birinchidan, eksperiment bosqichidayoq byudjet mablag'larining samarali sarflanishi, ya'ni yangi shtatlar uchun ajratilgan maoshlarning oqlanishi masalasi jamoatchilik muhokamasiga sabab bo'ldi.

Ikkinchidan, ayrim hududlarda hokim yordamchilari faoliyatida qonunbuzarlik holatlari qayd etilib, mas'ul shaxslar lavozimidan ozod qilingan va javobgarlikka tortilgan holatlar mavjud. Bu esa tizimda kadrlar tanlovi, nazorat va shaffoflik mexanizmlarini kuchaytirish zaruratini ko'rsatdi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations)

O'tkazilgan tahlil natijasida mahallabay ishlash tizimining mazmuni, hududiy xususiyatlari, amaliy natijalari va mavjud muammolari yuzasidan bir qator xulosalarga kelish mumkin.

Birinchidan, mahallabay ishlash tizimi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy siyosatni amalga oshirishning yangi tashkiliy-boshqaruv modelini shakllantirdi. Mazkur tizim orqali aholini qo'llab-quvvatlash, bandlikni ta'minlash, tadbirkorlik tashabbuslarini rag'batlantirish va kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan davlat siyosati bevosita mahalla hamda xonadon darajasiga yaqinlashtirildi. Uning asosiy xususiyati hududdagi muammolarni umumiy statistik ko'rsatkichlar asosida emas, balki har bir oila va fuqaroning real ijtimoiy-iqtisodiy holatini o'rganish orqali aniqlashdan iborat. Shu ma'noda, mahallabay ishlash tizimi markazlashgan boshqaruv mexanizmlarini hududiy va manzilli yondashuv bilan uyg'unlashtirish imkonini berdi.

Ikkinchidan, mazkur tizim davlat xizmatlari, moliyaviy yordam, imtiyozli kreditlar, subsidiyalar, kasb-hunarga o'qitish va bandlik dasturlarini aholining aniq ehtiyojlari bilan bog'lashga xizmat qilmoqda. Hokim yordamchilari faoliyatining yo'lga qo'yilishi natijasida mahallalarning iqtisodiy imkoniyatlarini o'rganish, ishsiz fuqarolarni aniqlash, tadbirkorlik loyihalarini shakllantirish va ularni moliyaviy resurslar bilan ta'minlash bo'yicha alohida boshqaruv mexanizmi vujudga keldi. Bu esa davlat organlari va aholi o'rtasidagi aloqalarni kuchaytirish, muammolarni quyi

bo'g'inining o'zida aniqlash hamda ularning yechimiga mas'ul tuzilmalarni jalb etish imkoniyatini kengaytirdi.

Uchinchidan, Buxoro viloyati misolida mahallabay ishlash tizimining hududlarning tabiiy, iqtisodiy va demografik xususiyatlariga muvofiq tashkil etilgani kuzatiladi. Viloyatda paxta-to'qimachilik va g'allachilik klasterlari, hunarmandchilik, kasanachilik, oilaviy issiqxonachilik, chorvachilik, xizmat ko'rsatish va turizm bilan bog'liq faoliyat turlari bandlikni ta'minlashning muhim yo'nalishlari sifatida shakllangan. Shuningdek, "bir ko'cha – bir mahsulot" tamoyilining qo'llanilishi mahallalarning mavjud mehnat resurslari, ishlab chiqarish tajribasi va hududiy ixtisoslashuvidan foydalanish imkonini berdi. Bunday yondashuv bir xil dasturlarni barcha hududlarga tatbiq etish o'rniga, mahallaning o'ziga xos imkoniyatlariga mos loyihalarni ishlab chiqishni nazarda tutishi bilan ahamiyatlidir.

To'rtinchidan, mahallabay ishlash tizimining amalga oshirilishi aholi bandligini kengaytirish, yangi tadbirkorlik subyektlarini tashkil etish, oilalarning qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirish hamda ijtimoiy yordamning manzilligini oshirishga muayyan darajada ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Ayniqsa, ish bilan band bo'lmagan fuqarolarni kasbga yo'naltirish, o'zini o'zi band qilishga ko'maklashish, oilaviy tadbirkorlik loyihalarini moliyalashtirish va mavjud resurslardan samarali foydalanishga qaratilgan choralar tizimning amaliy ahamiyatini oshirdi. Shu bilan birga, mazkur natijalarni baholashda faqat ajratilgan kreditlar yoki yaratilgan ish o'rinlari soniga emas, balki tashkil etilgan faoliyatning barqarorligi, oilalar daromadining real o'sishi va loyihalarning uzoq muddatli samaradorligiga ham e'tibor qaratish lozim.

Beshinchidan, tizimning ijobiy natijalari bilan bir qatorda, uning faoliyatida ayrim tashkiliy, moliyaviy va institutsional muammolar ham mavjudligi aniqlandi. Xususan, ajratilayotgan byudjet mablag'lari, kredit va subsidiyalardan foydalanish samaradorligini nazorat qilish, loyihalarning iqtisodiy asoslanganligini baholash, hokim yordamchilarining kasbiy salohiyatini muntazam oshirish hamda idoralararo hamkorlikni muvofiqlashtirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Ayrim hollarda hisobot ko'rsatkichlari bilan aholi turmushidagi real o'zgarishlar o'rtasida tafovut yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli tizim samaradorligini faqat miqdoriy natijalar orqali emas, balki sifat ko'rsatkichlari, fuqarolarning qoniqish darajasi va amalga oshirilgan loyihalarning davomiyligi asosida baholash maqsadga muvofiqdir.

Oltinchidan, mahallabay ishlash tizimining barqaror faoliyat yuritishi shaffoflik, jamoatchilik nazorati va ochiq ma'lumotlar tizimini rivojlantirish bilan bevosita bog'liq. Hokim yordamchilari tomonidan amalga oshirilgan ishlar, ajratilgan moliyaviy mablag'lar, qo'llab-quvvatlangan loyihalar va yaratilgan ish o'rinlari to'g'risidagi ma'lumotlarning ochiqligi tizimga nisbatan jamoatchilik ishonchini mustahkamlashi mumkin. Shuningdek, fuqarolarning murojaatlari va takliflarini muntazam o'rganish, qarorlar qabul qilishda mahalla aholisining ishtirokini kengaytirish ham tizimning ijtimoiy samaradorligini oshiruvchi omillardan biri hisoblanadi.

Tizimni yanada takomillashtirish uchun hokim yordamchilari faoliyatining aniq mezonlar asosida baholanishini yo'lga qo'yish, ularning iqtisodiy va boshqaruv kompetensiyalarini oshirish, moliyaviy mablag'lardan foydalanish ustidan samarali nazorat o'rnatish hamda loyihalarning uzoq muddatli natijadorligini monitoring qilish zarur. Shuningdek, Buxoro viloyatida shakllangan ijobiy tajribalarni ilmiy va amaliy jihatdan umumlashtirish, hududlar o'rtasida tajriba almashinuvini kuchaytirish hamda samarali modellarni boshqa hududlarning sharoitiga moslashtirgan holda joriy etish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ***Mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish masalalari bo'yicha hokim yordamchilari faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida***gi qarori. – 2021-yil 3-dekabr. – PQ-31-son [Elektron resurs]. – URL: <https://lex.uz/mact/-5758155>.
2. Buxoro viloyati ma'lumotnomasi: viloyat tarkibida 11 qishloq tumani va 11 shahar mavjud [Elektron resurs]. – Buxoro viloyati statistika boshqarmasi. – URL: <https://buxstat.uz>.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **PQ-31-son qarori**. Tashkiliy tuzilma bo'yicha ilovalar [Elektron resurs]. – URL: <https://lex.uz/uz/docs/-5758155>.
4. Mahallalarda ish o'rinlari yaratish... yangi tizimning asosiy mezonlari bo'ladi [Elektron resurs]. – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati. – 2022-yil 15-yanvar. – URL: <https://president.uz/oz/lists/view/4920>.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **"Mahalla-tuman-viloyat-respublika" tizimi to'g'risidagi Farmoni**. – 2022-yil 1-mart [Elektron resurs]. – URL: <https://president.uz/oz/lists/view/5055>.
6. Murojaatlar bilan ishlash yagona onlayn platformasi: hokim yordamchisi vazifalari [Elektron resurs]. – URL: <https://murojaat.gov.uz/oz/news/view/1639>.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati. "Temir", "ayollar" va "yoshlar" daftarlari to'g'risida [Elektron resurs]. – URL: <https://president.uz/oz/lists/view/4920>.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ***2023–2025-yillarda Buxoro viloyatida paxta-to'qimachilik va g'allachilik klasterlari hamda kasanachilikni rivojlantirish orqali aholi bandligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida***gi qarori. – 2023-yil 5-iyul. – PQ-214-son [Elektron resurs]. – URL: <https://lex.uz/uz/docs/-6524628>.
9. Hokim yordamchilari amaliyotidan "bir ko'cha – bir mahsulot" tamoyili misollari [Elektron resurs]. – URL: <https://murojaat.gov.uz/oz/news/view/1639>.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati. 2022-yil 15-yanvardagi videoselektor yig'ilishi ma'lumotlari [Elektron resurs]. – URL: <https://president.uz/oz/lists/view/4920>.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ***Kambag'allikni qisqartirish va bandlik sohasida davlat siyosatini takomillashtirish va samaradorlikni oshirish chora-tadbirlari to'g'risida***gi qarori. – 2024-yil 4-oktyabr. – PQ-347-son [Elektron resurs]. – URL: <https://lex.uz/docs/-7131782>